

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1943 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa kostnader för utredning rörande Horssjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Jönköpings län.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 5 mars 1943 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 117, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till bidrag för bestridande av kostnader för utredning rörande Horssjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Jönköpings län må från statens avdikningsanslag utgå ett belopp av 1,960 kronor.

I anledning av ansökan av Gustaf Fransson i Hädinge m. fl. verkställde lantbruksingenjören C. Berner efter vederbörligt förordnande och med biträde av gode män syneförrättning avseende torrläggning av den s. k. Horsjön med kringliggande marker i Kävsjö och Värnamo socknar av Jönköpings län. I utlåtande den 12 maj 1937 förklarade synemännen, som ansågo att företaget icke vore att anse såsom sänkning av sjö, att laga hinder mot företagets utförande icke föreläge. Företaget skulle benämnas Horssjöns torrlägningsföretag av år 1937. Mot synemännens utlåtande anförde vissa sakägare besvär hos Söderbygdens vattendomstol med yrkande att förrättningen måtte undanröjas eller ock klagandena befrias från delaktighet i företaget. Vattendomstolen fann i utslag den 22 augusti 1938, att företaget vore att anse som dikningsföretag samt att alla ägare till eller delägare i mark, som vunne båtnad genom företaget, vore skyldiga deltaga i kostnaden för detsamma. Vattenöverdomstolen, varest förenämnda klagande sökte ändring i vattendomstolens utslag, fann i dom den 17 mars 1939 ej skäl att göra ändring i vattendomstolens utslag.

Sedan målet fullföljts till Kungl. Maj:t, förklarade Kungl. Maj:t i dom den 27 september 1940, att företaget vore att anse såsom vattenavledning. Vid sådant förhållande och då, enligt vad hos Kungl. Maj:t blivit utrett angående områdets natur och betydelse såsom uppehållsort och häckningsplats för olika slag av fåglar, det måste antagas att ett genomförande av företaget skulle förorsaka en sådan bestående förändring av naturförhållandena, att betydande förlust för landets djurvärld vore att befara, fann Kungl. Maj:t,

att företaget icke finge komma till stånd samt förklarade att till följd härav sökandena till företaget skulle vara skyldiga att svara för uppkomna kostnader för detsamma.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift den 28 februari 1941 har *Sven Gustaf Fransson, Frans Oskar Svensson, dödsboet efter Johan Alg. Johansson, Axel Malm, Harry Eriksson, Gustaf Pettersson, Axel Nilsson, Thage Pettersson samt Tor Ivar Johansson*, alla såsom sökande till förenämnda syneförrättning, hemställt om ersättning av statsmedel med 22,316 kronor för den förlust som tillskyndats dem genom att ifrågavarande torrlägningsföretag icke fått komma till stånd samt med 4,400 kronor för kostnader för syneförrättningen rörande företaget. Vidare ha nämnda personer med undantag för Thage Pettersson i en till jordbruksdepartementet den 26 januari 1943 inkommen skrift förnyat sin framställning om ersättning för sistnämnda kostnader, vilka därvid angivits till 3,510 kronor. Över framställningarna ha utlåtanden avgivits av lantbruksstyrelsen den 15 februari 1943 och av statskontoret den 5 mars 1943. Lantbruksstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttrande av jordbrukskonsulenten hos Jönköpings läns hushållningssällskap H. Drake rörande storleken av de indirekta förluster, som åsamkats sökandenas fastigheter därigenom att företaget ej fått komma till stånd.

Sökandenas senare framställning innehåller följande av lantbruksingenjören Berner vitsordade sammanställning beträffande de direkta kostnader, sökandena fått vidkännas för ifrågavarande företag.

Kostnader för syneförrättning inklusive godemansarvoden	
samt hantlangnings- och materialkostnader	kronor 2,608
Räntor å lån efter avdrag av ränteinkomster	» 625
Kostnader för arbetsstyrelsens resor, traktamenten och arvodet under rättegången	» 230
Porton, telefon o. d.	» 47
	kronor 3,510.

I anledning av en vid 1942 års riksdag väckt motion om ersättning åt personer, som av hänsyn till det allmännas intressen hindras från att torrlägga sin mark, yttrade utskottet i huvudsak följande:

»Vid bedömande av frågan huruvida ersättning av allmänna medel skäligen bör utgå till enskilda personer på grund av ingripanden från det allmännas sida synes man böra skilja mellan de fall, då ingripandet riktar sig mot någon redan bestående enskild rätt eller rättighet, och de fall, då så icke är förhållandet. I det förra fallet synas allmänna rättsgrundsatser bjuda att ersättning beredes den som sålunda avhärats eller lider intrång i sin rätt eller sina intressen. I det senare fallet te sig förhållandena enligt utskottets uppfattning väsentligt annorlunda, i det att någon ovillkorlig rätt icke förefinnes för en enskild medborgare att genom vattenavledning förändra de bestående naturförhållandena eller förorsaka intrång i andra därav beroende allmänna intressen, innan domstol eller eventuellt Kungl. Maj:t meddelat tillstånd till företaget. I sistnämnda fall är det allmänna intresset redan bestående, medan det enskilda intresset är nytillträdande. Enligt vattenlagens bestämmelser tillkommer det i dylika fall den beslutande myndigheten att pröva, om före-

taget må komma till stånd eller icke. Därest skadan är större än nyttan, skall föreskrivas, att företaget icke må utföras. I dylika fall bör enligt utskottets uppfattning ersättning icke i allmänhet tillkomma torrlägningsintressets representanter. I anslutning till vad som anföres i motionen kan utskottet emellertid icke bortse från, att förhållandena ibland kunna vara sådana, att dylik ersättning torde kunna ifrågasättas. Sålunda kan det allmänna intresset ha uppträtt så pass sent under företagets planläggning, att de enskilda jordägarna icke skäligen bort räkna med detsamma vid undersökningarnas igångsättande, samt vidare företagets planerande ha åsamkat jordägarna avsevärda kostnader. Att såsom motionärerna ifrågasätta företaga en utredning av berörda förhållanden och med ledning av vad som därunder kan framkomma söka utforma generella regler för de fall, då ersättning i nämnda avseende bör ifrågakomma, torde emellertid enligt utskottets uppfattning icke vara lämpligt och för övrigt erbjuda synnerligen stora svårigheter bland annat i avseende å bestämmandet av ersättningens storlek och den lämpligaste formen för densammes erläggande. Utskottet vill sålunda icke förorda någon sådan utredning som föreslås i motionen. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan och från fall till fall bedömer, huruvida omständigheterna skäligen böra föranleda framställning i ämnet till riksdagen.»

Till följd av en vid samma riksdag väckt motion om viss ersättning åt sökandena till Horssjöns torrlägningsföretag av år 1937 yttrade utskottet bland annat följande:

»Utskottet har funnit sådana särskilda omständigheter föreligga, att starka billighetsskäl synas tala för att sökandena till företaget i fråga av statsverket erhålla bidrag till de förrättningskostnader, de visa sig ha fått vidkännas. Beträffande sättet för anvisande av statsbidrag vill emellertid utskottet erinra om att Kungl. Maj:t jämlikt kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag i vissa fall kan bevilja bidrag med upp till 75 procent av den godkända utredningskostnaden för torrlägningsföretag. För den händelse sökandena till ifrågavarande företag icke i nämnda ordning kunna erhålla statsbidrag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga förslag i ämnet. Vad angår frågan om ersättning av statsmedel till sökandena för »den förlust de komma att göra genom att företaget icke får komma till stånd» anser sig utskottet i enlighet med sitt utlåtande nr 31/1942 icke kunna tillstyrka sådan ersättning.»

I ärendet ha yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen och statskontoret.

Efter redogörelse för innehållet i nämnda yttranden har *föredraganden, statsrådet Domö*, anfört följande:

»I likhet med lantbruksstyrelsen och statskontoret kan jag icke tillstyrka sökandenas framställning i vad den avser ersättning för den förlust, som må ha åsamkats dem genom att ifrågavarande torrlägningsföretag icke fått komma till stånd. Däremot finner jag, i anslutning till vad 1942 års riksdags jordbruksutskott i sitt utlåtande nr 52 anfört, starka billighetsskäl tala för att sökandena till företaget av statsmedel erhålla bidrag till de direkta kostnader för det planerade företaget som de fått vidkännas. Bidraget synes böra utgå i enlighet med de i 14 § kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angivna grunderna och bör, med hänsyn till vad statskontoret anfört, beräknas å de

för syneförrättning m. m. upptagna kostnaderna, 2,608 kronor. På grund härav förordar jag, att för ändamålet må anvisas ett belopp av $\left(\frac{75 \times 2,608}{100} = \right)$ i runt tal 1,960 kronor, vilket belopp bör utgå av statens avdikningsanslag. Härtill synes riksdagens medgivande böra inhämtas. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som enligt riksdagens medgivande för visst år må beviljas jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.»

Såsom framgår av det föregående har frågan om ersättning åt sökandena till Horssjöns torrlägningsföretag av år 1937 varit föremål för behandling vid 1942 års riksdag till följd av i ämnet väckt motion. Kungl. Maj:ts förevarande förslag synes stå i överensstämmelse med de principer, riksdagen vid nämnda tillfälle gav uttryck åt. Utskottet får alltså tillstyrka bifall till förslaget.

Utskottet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 6 april 1943.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 19.
